

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincă
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Mihai Viteazul în istoriografia străină a secolelor al XVI-lea – al XIX-lea¹

Prof. Cătălin MOCANU

Între marile personalități ale Neamului care au condus lupta antiotomană, un loc distinct îl ocupă domnitorul Mihai Viteazul (1593 – 1601) „cel mai vestit și mai mare dintre voievozii românilor“, cum îl caracteriza N. Bălcescu (1). Prin concepția politică și militară, prin acțiunile sale, prin contribuția adusă la oprirea pericolului otoman, Mihai a fost o personalitate europeană a timpului său. Ca atare, concepția și faptele sale au fost analizate și înfățișate de europeni sub forma unor rapoarte, informări, memorii, scrisori și însemnări pentru marile personalități ale timpului. Toate acestea constituie astăzi informații istorice asupra perioadei, persoanei și faptelor lui Mihai, precum și despre Țara și Poporul pe care el le reprezenta ori în legătură cu cei cu care sau pentru care a luptat.

Un istoric francez de la cumpăna sec. XVI – XVII, Michel Baudier, într-o lucrare intitulată *Inventaire de l'histoire générale des Turcs* (Paris, 1628), consemna astfel situația Țării Românești sub domnitorul Alexandru cel Rău (1592 – 1593): „Dărilor impuse poporului erau atât de nesuportat, cruzimea sa îl făcu odios tuturor, iar acțiunile lui însoțite de un fast nerușinat, de o înfumurare atât de trufașă, de fudulă, încât oamenii de bine nu puteau ajunge la el“ (2).

Cronicarul silezian Balthasar Walter, care l-a cunoscut direct pe voievodul român, în 1597, în lucrarea *Brevis rerum a Michaele Moldaviae Transalpinæ sive Valachiae Palatino gestarum descriptio* (Francofurti, 1603), descrie admirativ calitățile eroului cărții sale: „El era binecunoscut tuturor prin strălucirea părintească și prin prerogativele datorate nașterii sale, printr-o distinsă frumusețe și dreaptă purtare a trupului; astfel încât, între alte virtuți alese era plin de credință față de Dumnezeu, împodobit cu statornicie, îngăduință și alte asemenea calități față de ceilalți. Toți cei buni se simțeau atrași cu dragoste prin atâtea calități desăvârșite, de o fire atât de generoasă și care de la natură părea a fi chemată la fapte mari; nu mai puțin prin elocința cuvintelor sale, care oricând se cerea, vorbirea sa știa fără o pregătire prealabilă să curgă dulce și înțeleaptă“ (3).

Englezul Richard Knolles, un alt contemporan al lui Mihai Viteazul, autorul primei istorii de amploare a Imperiului Otoman scrisă de un englez (*The Generall Historie of the Turkes*, London, 1603), probabil inspirat de lucrarea lui Balthasar Walter, scria: „Exista la Craiova [...] un nobil bărbat, Ion Mihai, fiul voievodului Petru, predecesorul menționatului Alexandru, care era bine cunoscut în sânul poporului pentru onorabilitatea tatălui său, privilegiile nașterii sale, calitățile personale și înălțimea staturii sale; la fel a fost, pentru zelul său față de religia creștină, pentru dragostea sa față de țară, pentru amabilitatea sa față de egali și gentilețea față de inferiori, pentru dreptatea conduitei sale, constanța și bunătatea sa către aceștia, nu mai puțin plină de milă, și pentru alte virtuți nobile ale gândirii sale eroice și a înclinării naturale pentru înfăptuiri în probleme mari, pentru înțelepciunea sa adâncă și prevederea sa rapidă,

¹ <http://www.adrianbotez.eu/rvasta%20contraatac/revista%20contraatac.%20nr.%202024.pdf>; mai-iunie 2010, Colegiul Tehnic “Gheorghe Balș” – Adjud, p. 39-40

pentru cuvântul său dulce și plăcut, evitarea oricărei afectări, foarte darnic către toți oamenii buni, a cărui faimă sporea tot mai mult pentru onoarea casei sale, cât și pentru propriile sale virtuți” (4).

La rândul său, cronicarul sas Johann Filstich, care în 1728 a început redactarea unei cronici - *Tentamen historiae Vallachicae*, îl compara pe Mihai cu predecesorul său, Alexandru cel Rău, în termeni elogioși: „ Pe cât de cufundat în beznă fu acest Alexandru, pe atât de strălucit fu urmașul său, deseori pomenit în istoria Transilvaniei, Moldovei, Austriei și a altor țări, pentru dese sale războaie cu creștinii și musulmanii. Numele său fu Mihai sau Mihail, om gata de faptă, așa cum arată toată viața lui, fiindu-i încredințată domnia într-o vreme de seamă, anume la anul 1612 [corect, 1593] pe când domnea în Turcia sultanul Murad, în Transilvania Sigismund Báthory, iar în Moldova, Aron” (5).

Istoricii străini contemporani cu Mihai consemnează, așa cum este de așteptat, succesele domnitorului român îndeosebi împotriva Imperiului Otoman. Dar spre deosebire de istoricii veacurilor anterioare care se limitau la a prezenta faptele în mod sec, istoricii din secolul al XIX – lea analizează fapta și moștenirea voievodului român, desprinzându-le semnificațiile. Tonurile elogioase nu lipsesc, însă . Istoricul austriac Johann Christian von Enge , care a lucrat și în cancelaria aulică a Transilvaniei, autorul unei *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer* (Halle, 1797 – 1804) , descrie astfel posteritatea lui Mihai: „ Vrem [...] să așternem câteva flori pe mormântul unui principe valah care e de interes universal. A contribuit și el și încă în mod deosebit să abată barbaria turcească de la celelalte părți ale Europei. Dacă omul ar fi avut o creștere mai aleasă, dacă nu ar fi trăit într-o epocă atât de grea și dacă nu ar fi avut de a face cu Basta, cu Sigismund Báthory, cu Movilă, omul acesta ar fi realizat lucruri minunate. Ar fi fost comparat cu Temistocle, cu Iancu de Hunedoara. În ceea ce mă privește, am scris istoria domniei lui cu dragoste. Ea m-a despăgubit pentru alte istorii cu ucideri și cu dezastre din trecutul Valahiei și al Moldovei. Născut valah, Mihai reprezintă încă o confirmare a adevărului că providența își alege instrumentele din toate națiunile și limbile. Domnia sa, dacă ar fi durat mai mult timp, ar fi fost hotărâtoare pentru soarta mai bună a țărilor aflate la Dunărea de Jos. Dar, la vârsta de 43 de ani, a fost oprit prin violență din purcederea sa. Urmărilor acțiunilor lui au eșuat și, de asemenea, au dispărut în neantul vremurilor. Valahia și Moldova continuă să se afle încă în starea nedemnă de mai înainte, dar datoria istoriei este să-i păstreze vie amintirea și să-i răspândească faima, fără să-i treacă însă sub tăcere greșelile. Menirea ei este să pună în lumină realizările, să trezească presimțirea, că va veni ziua când în frumoasele țări oamenilor le va merge mai bine. [...]” (6)

Cuvinte elogioase la adresa marelui voievod din Carpați aduce cărturarul francez Jean A. Vaillant, un revoluționar care a participat la aproape toate evenimentele politice din Principate în epoca renașterii naționale, cunoscător avizat, așadar, al istoriei și realităților românești. În 1844, el publică la Paris lucrarea *La Roumanie ou histoire, langue, lit térature, orographie, statistique des peuples de la langue d'or Ardialiens, Vallaques et Moldaves, résumés sous le nom de Romans*, unde deplânge astfel dispariția voievodului român: „ Astfel pieri la 43 de ani, victimă a unui asasinat laș, acest om mare, care n–are egal printre concetățenii săi decât pe Ioan Corvin și Ștefan cel Mare, pe primul depășindu-l prin lărgimea vederilor și prin patriotismul ambiției sale și pe al doilea prin faptul că a avut acest imens avantaj că prefera să poarte războiul pe teritoriul dușmanului decât pe al său propriu. Politician înzestrat, el a știut să țină în șah, timp de opt ani Ungaria, Polonia și Poarta; mare căpitan, el a știut să le învingă întotdeauna și să răzbune în mod ferm înfrângerea de la Ploiești prin victoria de la Guruslău; bun cetățean, s–a făcut iubit de ai săi, din cele trei principate, iar ardelenii îl numesc încă regele lor Mihai și Alexandru cel Mare.” (7)

Toate aceste mărturii, alături de multe altele, demonstrează prețuire a de care s–a bucurat domnitorul român în istoriografia europeană a secolelor al XVI – lea – al XIX – lea, clarviziunea și concepția sa politică. Faptul că modelul construcției politice a lui Mihai Viteazul s–a impus ca o forță în procesul de edificare a statului național român este dovada cea mai sigură că unirea panromânească în spațiul dacic a exprimat o aspirație fundamentală a Românilor.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1 . N . BĂLCESCU, *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*, București, 1970, p. 31. 2. *** *Mihai Viteazul în conștiința europeană*, II , București, 1983, p. 214. 3. Idem, p. 268; 4. Idem, p. 88. 5;. Idem, p. 372; 6. Idem, III, București, 1984, pp. 83–84; 7. Idem, pp. 191–192;